

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ
ȘCOALA DOCTORALĂ „ISIDOR TODORAN”

PESAH, SHAVUOT ȘI SUKKOT

– PREFIGURARE ȘI CONTINUITATE –

REZUMAT

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:

Pr. Prof. Dr. Ioan Chirilă

Doctorand:

Medan Adrian Ioan

Cluj-Napoca

2015

CUPRINS

Cuprins	1
Lista de abrevieri	4
Introducere	5
Receptarea temei în literatura de specialitate	9
În scrierile patristice	9
În studiile de specialitate românești	12
În studiile de specialitate străine	14
Preliminarii	19
1. Sensurile timpului sacru	19
1.a. Timpul, lumea și omul	19
1.b. Timpul sacru în păgânism	22
1.b.1. Timpul ca întoarcere la origini	23
1.b.2. Timpul mitic	24
1.b.3. Timp ireversibil, reversibil și circular	27
1.c. Timpul sacru în iudaism	28
1.d. Timpul sacru în creștinism	30
1.d.1. Timpul sacru, expresie a veșniciei	31
1.d.2. Timpul ca jertfă adusă lui Dumnezeu	32
2. Sărbătoarea în Vechiul Testament	34
2.a. Aspecte semantice	34
2.b. Caracteristicile sărbătorilor vechitestamentare	35
2.c. Sărbătorile în gândirea profetilor	38
3. Sărbătoarea în creștinism – câteva coordonate esențiale	40
4. Raportul dintre sărbătorile evreiești și cele creștine	44
5. Sărbătorile anuale evreiești de pelerinaj – generalități	47
CAPITOLUL I. PAȘTILE	50
1. Implicațiile semantice ale cuvântului <i>pesah</i> (פֶּסַח)	50
2. Teorii pascale pre-exodice	53
3. Pesah în contextul biblic – istoricitate și istoricizare. Teoria documentelor și originea Pesah-ului	58
3.1. Contextul instituirii sărbătorii Pesah	66
3.2. Prima celebrare	70

3.3. Aspecte legislative relative la prima celebrare a sărbătorii Pesah	81
3.4. Pesah în timpul peregrinării prin pustie	86
3.5. Celebrarea pascală după așezarea în Canaan. „Contradicții” legislative pascale. Evoluția sărbătorii	90
3.6. Pesah după întoarcerea din exil	98
4. Raportul dintre Pesah și Sărbătoarea Azimilor	103
5. Problematika <i>snopului legănat</i>	111
6. Problematika mielului pascal	115
6.1. Motivul <i>mielului</i> în Sfânta Scriptură	115
6.2. Mielul pascal de la <i>prefigurare</i> la <i>împlinire</i>	116
6.3. Mielul pascal ca <i>desăvârșire</i>	125
7. De la Cina Pascală la Sfânta Liturghie	129
8. Aspecte ale teologiei Învierii Domnului în imnologia creștină	135
CAPITOLUL AL II-LEA. SĂRBĂTOAREA SĂPTĂMÂNILOR	
– CINCIZECIMEA	143
1. Precizări terminologice	143
2. Teorii asupra originii păgânești a sărbătorii	146
3. Raportul dintre Paști și Cincizecime. Timpul celebrării	149
4. Texte legislative și descriptive rituale pentru ținerea sărbătorii Cincizecimii	152
5. Alte prefigurări ale Cincizecimii creștine	160
6. Shavuot iudaic, împlinire creștină	168
7. Cincizecimea în imnologia creștină	173
CAPITOLUL AL III-LEA. SĂRBĂTOAREA CORTURILOR	
1. Precizări terminologice	178
2. Sărbătoarea Corturilor în critica biblică	180
3. Raportul dintre Pesah, Shavuot și Sukkot. Timpul celebrării sărbătorii Sukkot	185
4. Ritual și legislație în celebrarea sărbătorii Sukkot	187
4.1. De la instituire până la robia babiloniană	188
4.2. Sukkot în perioada post-exilică	194
4.2.1. Desfășurarea sărbătorii	194
4.3. Sukkah și lulab	202
4.3.1. Despre sukkah	202
4.3.2. Despre lulab	204

4.4. Aspecte colaterale	206
5. <i>Ritualul libației apei și luminarea curții Templului</i> – simbol și împlinire eshatologică	210
5.1. <i>Ritualul libației apei și „Apa cea vie”</i>	211
5.2. <i>Iluminarea curții Templului</i> ca prefigurare a Luminii mesianice	219
5.3. Sukkot și împlinirea eshatologică	222
5.4. Sukkot și Apocalipsa. Încununarea actului prefigurativ	228
CAPITOLUL AL IV-LEA. <i>Aspectul agricol și pelerinajul</i> . Controverse și analiză	231
Concluzii	240
Bibliografie	258

Desacralizarea sărbătorii este o realitate tristă din ce în ce mai evidentă în timpurile actuale. Privarea sărbătorii de actul liturgic a devenit o constantă a societății moderne, determinând actul convertirii sărbătorii, din timp al împlinirii harice și al orientării doxologice spre Dumnezeu, în timp al apatiei fizice și spirituale. Sărbătoarea în sine constituie punctul de orientare a vieții persoanei umane pe direcția înaintării spre Dumnezeu; privarea ei de conținuturile sacramentale constituie un act de gravă distorsionare a sensurilor specifice, esențiale. Departe de a facilita progresul duhovnicesc al persoanei, sărbătoarea lipsită de conținutul sacramental firesc o menține pe aceasta în lanțurile materiei și a ingraturii față de Dumnezeu.

Lucrarea de față propune un discurs focalizat asupra primelor trei sărbători ale vechiului legământ: Paștile, Cincizecimea și Sărbătoarea Corturilor. Acestea reprezintă, în conformitate cu discursul scripturistic, primele sărbători ale poporului evreu, iar ce este cel mai important, primele două dintre ele au stat la baza a două dintre cele mai importante sărbători creștine: Învierea Domnului și Pogorârea Sfântului Duh. Am consimțit la dezvoltarea acestei teme având o dublă motivație, una științifică și una spirituală; astfel, pentru un teolog inițiat în studiul biblic, lucrarea se dorește a fi relevantă din două perspective, una a cercetării științifice și una duhovnicească. Analizarea unor aspecte ce țin de latura spirituală, dar care prezintă relevanțe în spectrul tematicii abordate în prezenta lucrare (sensurile duhovnicești ale mielului pascal, apa cea vie, lumina lumii etc.), se va face și prin prisma relevării conținuturilor lor duhovnicești. Pentru credinciosul care nu a aprofundat studiul teologic, lucrarea de față dorește a releva originea divină a sărbătorilor creștine, încercând a redimensiona viziunea desacralizată asupra sărbătorilor în general.

Titlul lucrării, **Pesah, Shavuot și Sukkot. Prefigurare și continuitate**, sugerează foarte concis scopul demersului științific inițiat:

1. în conformitate cu prima parte a titlului, intenția este aceea de a analiza din perspectiva istorico-biblică, dar arătând și pozițiile critice, cele trei mari sărbători evreiești: Paștile, Cincizecimea și Sărbătoarea Corturilor;
2. după cum sugerează cea de-a doua parte a titlului, lucrarea de față are scopul de a arăta cum realitățile cultice vechitamentare (în cazul de față, cele trei sărbători anuale evreiești de pelerinaj) au fost desăvârșite prin implementarea unor sensuri noi, în raport cu lucrarea de mântuire a neamului omenesc.

În desfășurătorul lucrării vom începe cu prezentarea modului în care tematica propusă este receptată literatura de specialitate; va urma apoi un capitol de *Preliminarii*, în care vom analiza impactul timpului asupra lumii, desacralizarea lui în urma păcatului adamic, și

necesitatea încercării de restabilire a sensurilor sacramentale ale acestuia, context în care au apărut primele sărbători păgâne; mai departe, vom expune cadrul și modul apariției primelor sărbători evreiești, apoi vom analiza caracteristicile acestora. Va urma expunerea succintă a caracteristicilor sărbătorilor creștine continuatoare ale celor evreiești, după aceea vom face o prezentare generală a celor trei mari sărbători evreiești de pelerinaj, care și constituie, de fapt, obiectul lucrării de față.

Vor urma patru capitole, primele trei fiind desemnate analizării fiecăreia dintre cele trei sărbători în parte, iar ultimul va avea drept tematică analizarea a două dintre cele mai delicate aspecte ale celor trei celebrări: *sensul agricol și pelerinajul*. Structura primelor trei capitole va fi întrucâtva asemănătoare, discursul dezvoltându-se pe direcția evidențierii următoarelor aspecte:

- a. numele și originea sărbătorilor;
- b. precizarea și analizarea părerilor și teoriilor care pun la îndoială originea acestora;
- c. desfășurătorul cultic și dezvoltarea în timp;
- d. aspectele tipologice și sensurile noilor sărbători creștine întemeiate pe fondul moștenirii celebrărilor evreiești. Capitolul despre Paști va avea și un subcapitol destinat analizei motivului mielului pascal, dar și unul al cărui obiect va fi prezentarea raporturilor între sacrificiul pascal și teologia euharistică.
- e. capitolele destinate analizării primelor două sărbători vor beneficia de o prezentare succintă a modului în care Paștile și Cincizecimea sunt prezentate în imnologia creștină.

Sărbătoarea Corturilor nu a fost continuată în creștinism sub o formă nouă, precum celelalte două sărbători din grup, însă aceasta nu înseamnă că ea va fi privată de analiza tipologică, întrucât, așa cum vom vedea, ea prefigurează sărbătoarea eternă din Împărăția lui Dumnezeu, care se va instaura după sfârșitul lumii acesteia. Neavând un corespondent între sărbătorile creștine, ea nu va putea fi prezentată din perspectiva imnologiei, pentru că, firesc, ea nu există în cărțile de cult.

Capitolul de **Concluzii** conține o succintă reiterare a punctelor esențiale ale fiecărei sărbători și ideile de final aferente întregii lucrări.

La baza elaborării prezentei lucrări stau surse bibliografice aproape exclusiv străine, iar aceasta se datorează faptului că tema abordată este una nouă în spectrul teologic românesc. Arheologiile biblice românești abordează tematic cele trei sărbători evreiești, Paștile, Cincizecimea și Sărbătoarea Corturilor, însă fac doar prezentări succinte, ceea ce este întrucâtva firesc, deoarece obiectul lor nu presupune focalizarea strictă asupra respectivelor celebrări. Pe

lângă sursele specifice cercetării biblice internaționale, lucrarea de față utilizează și texte patristice care prezintă și analizează cele trei mari praznice evreiești, intenția fiind aceea de a genera o viziune cât mai completă asupra acestora. Pe lângă studii de specialitate și dicționare¹, lucrarea are la bază și datele prezentate în unele comentarii care merg pe analiză aplicată la nivelul fiecărui verset², sau de cercetările ce țin de teologia Vechiului Testament³.

Cercetarea este una nouă la nivelul teologiei biblice românești, întrucât nu există, până în acest moment, o lucrare care să facă o sinteză amplă asupra celor trei mari sărbători anuale evreiești, să analizeze teoriile care susțin sau contrazic textul biblic vizavi de originea și scopul acestora, și să prezinte detaliat raporturile dintre aceste sărbători și realitățile corespondente creștine.

Capitolul de **PRELIMINARII** debutează cu relevarea conținuturilor noțiunii de *timp*. Acesta a fost creat odată cu lumea materială. Omul de la început s-a aflat sub auspiciile timpului. În Eden timpul era eminentamente sacru. Căderea omului în păcat a dat naștere noțiunii de timp profan.

Omul căzut a încercat a reface legătura cu Dumnezeu, astfel că au apărut practicile cultice exterioare, iar odată cu acestea, diferite momente destinate strict actului de cult. Timpul sacru a început, deci, să coincidă cu momentele numite *sărbători*. Pentru omul arhaic, aproape fiecare aspect al existenței avea conotații religioase. El avea în conștiința lui impresia paradisului pierdut și a timpului primordial edenic, astfel că exista în el tendința *reîntoarcerii* la perfecțiunea inițială a lucrurilor. Condiția religioasă a omului în păgânism l-a condus pe acesta înspre ideea recuperării timpului, acesta fiind considerat reversibil.

În iudaism, prima formă religioasă revelată, timpul era orientat înainte, țelul omul fiind dobândirea comuniunii cu Dumnezeu și sfințenia. În *Legea harului*, adică în creștinism, timpul sacru primește cea mai sublimă formă de sfințire. Dumnezeu, înainte de a-l ridica pe om spre

¹ D. N. Freedman, A. C. Myers and A. B. Beck, *Eerdmans dictionary of the Bible*, Grand Rapids, Eerdmans, 2000; Matthew Easton, *Easton's Bible dictionary*, Oak Harbor, Logos Research Systems, 1996; *Dicționar enciclopedic al Bibliei*, trad. de Dan Slușanschi, București, Ed. Humanitas, 1999; Pr. Dr. Ioan Mircea, *Dicționar al Noului Testament*, București, EIBMBOR, 1995; *Dicționar Biblic*, red. princ.: J. D. Douglas, ed. a IV-a, rev., Oradea, Ed. Cartea creștină, 2008 și *Dicționar enciclopedic de iudaism*, trad. de Viviane Prager (coordonator), C. Litman și Țicu Goldstein, București, Ed. Hasefer, 2000 etc.

² *Word Biblical Commentary, New American Commentary, Tyndale New Testament Commentary, Go out and meet God: A commentary on the Book of Exodus, International theological commentary* etc.

³ Edmond Jacob, *Theologie de l'Ancien Testament*, Paris, Delavhaux & Niestle, 1955; Walter Brueggeman, *Theology of the Old Testament. Testimony, Dispute, Advocacy*, Minneapolis, Fortress Press, 1997; Horst Dietrich Preuss, *Old Testament Theology*, 2 vol., Louisville, WJK Press, 1995-96; Gerhard von Rad, *Old Testament Theology, The Theology of Israel's Prophetic Traditions*, 2 vol., London, SCM Press Ltd, 1998; Westermann Claus, *Theologie de l'Ancien Testament*, Geneva, Labor et Fides, 2002.

Sine, Se coboară El însuși în granițele timpului fizic (In. 1, 14), sfințind istoria lumii, care devine istoria mântuirii.

În creștinism, timpul sacru devine expresie a veșniciei. Sfânta Liturghie îl face pe om contemporan cu Hristos istoric, dar și cu realitățile cerești. Ea începe prin anticiparea Împărăției Cerurilor, iar timpul desfășurării ei îmbracă haina veșniciei. Ea nu doar comemorează evenimente din istoria mântuirii, ci îl face pe om *contemporan* cu ele, și aceasta nu transpunându-l pe om (în mod spiritual) în acele vremuri, ci *reactualizând* toate acele acte mântuitoare. ***Este o realitate certă că în/prin Sfânta Liturghie timpul primește cel mai sublim act de sfințire.***

Sărbătorile vechitamentare, deși au fost doar tipuri ale celor creștine, aveau la bază Legea revelată de Dumnezeu. Totuși, celebrarea lor formală a condus la inițiativele profeților de redescoperire a sensurilor reale ale acestora. Astfel, conform profeților, sărbătoarea făcea apel la sinceritatea omului și la o viață curată, fiind un timp al întâlnirii omului cu Dumnezeu. Abordarea profetică asupra sărbătorilor, deși apelează des la actul de amenințare (datorită păcatului), este, totuși, una **a speranței**. Dumnezeu mustră păcatul, dar promite iertarea.

În creștinism credinciosul este chemat la o *permanentizare a sărbătorii*, prin conduită și atitudine. „*Pentru noi e sărbătoare toată viața, pentru că suntem convinși că Dumnezeu este lângă noi totdeauna și în orice loc. Lucrăm pământul laudând pe Dumnezeu; călătorim pe mare înălțând laude lui Dumnezeu; și ne ducem și cealaltă viețuire cu gândul la Dumnezeu*”⁴. Viețuirea în virtute, pe cât posibil în afară de păcat, îl circumscrie pe om unei vieți curate, **cu și în Hristos**, astfel că întreaga viață este o sărbătoare a întâlnirii cu Dumnezeu, o celebrare continuă, o mișcare ascendentă înspre Dumnezeu.

Raportat la sărbătorile evreiești, creștinismul a mers pe două coordonate: *continuitate și inovație*. Dacă în iudaism celebrarea avea rolul *aducerii-aminte* (Ieș. 13, 3, 9; 15, 26; Deut. 5, 15; 16, 3, 12 etc.) de actele de providență din istoria poporului, în creștinism sărbătoarea nu doar rememorează, ci *actualizează* evenimente din istoria mântuirii.

⁴ Clement Alexandrinul, *Stromatele*, V, 66, 5, trad. de D. Fecioru, în PSB, vol. 5, București, EIBMBOR, 1982, p. 498.

Paștile. Cuvântul *Paști* își găsește originile în Sfânta Scriptură, unde apare sub forma *pesah* (evr. *ḥag ha-Pesah* (:פסח) – cf. Ieș. 34, 25, gr. τὸ πάσχα), însă etimologia sa este nesigură și destul de mult disputată. Cuvântul a fost pus în legătură cu verbul ebraic **psh** (*pasah*), care ar însemna *a merge șchiopătând, a se poticni, a sări peste, sau a trece peste*, referindu-se concret la acțiunea îngerului morții care, în timpul celei de-a zecea plăgi aduse de Dumnezeu asupra egiptenilor – moartea tuturor întâilor-născuți, *a sărit sau a trecut peste casele evreilor însemnate cu sângele mielului pascal* (Ieș. 12, 13), cruțând viața acestora.

Începând din Evul Mediu, limba greacă utilizează pluralul atunci când este vorba de Paștile creștine, fapt întâlnit azi și în limba română, unde predomină pluralul *Paști* în detrimentul singularului *Paște*.

Critica biblică mai nouă consideră că Pesah-ul este o sărbătoare mai veche decât momentul exodului. Ea ar fi fost inițial o celebrare specifică păstorilor semi-nomazi, iar întregul desfășurător (care presupunea sacrificarea unui miel dintre primii născuți în turmă, ungerea stâlpilor ușii cu sânge, consumarea integrală, arderea rămășițelor) avea drept scop asigurarea prosperității turmelor. Jertfa mielului pascal ar fi fost cunoscută încă dinaintea momentului marelui exod, fiind o jertfă cu caracter apotropaic (cu scopul de a alunga duhurile rele), cu deosebirea că momentul celei de-a zecea plăgi aduse asupra Egiptului și momentul eliberării din sclavie au condus la schimbarea radicală a sensului sărbătorii.

Un argument foarte des amintit pentru a susține ideea existenței *Pesah-ului* pre-exodic este pasajul din Ieș. 12, 21; aici cuvântul *paști* este utilizat pentru a desemna nu sărbătoarea propriu-zisă, ci însăși jertfa adusă. Versetul 17 din capitolul 12 al cărții Ieșirea a ridicat alte semne de întrebare, în cadrul lui folosindu-se **timpul trecut** atunci când este vorba de marele exod. Nu există argumente care să dovedească cu certitudine faptul că Pesah a fost un ritual adaptat; tot așa nu există dovezi clare care să certifice contrariul.

Critica biblică vechitamentară modernă este în proporție covârșitoare tributară teoriei documentelor, conform căreia primele cinci (uneori este încadrată aici și cartea Iosua, deci primele șase) cărți ale Vechiului Testament constituie **un întreg** rezultat în urma compilării a patru documente, care au fost numite generic: Yahvistul, Elohistul, Deuteronomistul și Sursa Preoțească. Aceasta ridică mari semne de întrebare vizavi de originea sărbătorii Pesah (dar și a celorlalte două sărbători anuale evreiești de pelerinaj: Cincizecimea și Sărbătoarea Corturilor,

care fac obiectul prezentei lucrări) întrucât, dacă textele care vorbesc despre instituirea ei (lor) sunt atât de recente, înseamnă că originea ei (lor) este mai mult decât ambiguă și problematică.

Critica biblică neagă nu doar originea divină a celor trei sărbători, ci și istoricitatea evenimentelor prezentate în Pentateuh. Tradiția iudaică și cea creștină au acceptat întotdeauna istoricitatea și veridicitatea Pentateuhului.

Contextul instituirii sărbătorii Pesah a fost acela în care Dumnezeu trimite asupra Egiptului ultima dintre cele zece plăgi: moartea întâilor născuți. Suprapunerea dintre eliberarea poporului evreu din robie și instituirea sărbătorii Paștilor se dovedește a fi un act fin de providență; astfel, scăparea de sub opresiune și exodul din Egipt au coincis cu nașterea lui Israel ca popor.

Prima celebrare a avut loc în seara zilei de 14 Nisan. În 10 Nisan se alegea un miel sau un ied de un an. Acesta trebuia să fie de parte bărbătească și să nu aibă defecte fizice. El trebuia să fie sacrificat spre seară. Cu sângele lui au fost unși stâlpii de la ușă, precum și pragul de sus. Mielul trebuia fript și consumat cu azime și ierburi amare. Mielul trebuia consumat integral, iar ceea ce rămânea se ardea. Evreii trebuiau să fie îmbrăcați ca pentru călătorie și să aibă toiegele în mâini.

Având în vedere sacralitatea sărbătorii, Pesah putea fi celebrat doar de către cei care respectau toate prescripțiile Legii, însă nu existau deosebiri sau discriminări în raport cu starea socială. În 15 Nisan începeau cele șapte zile ale azimilor; în timpul lor poporul nu avea voie să facă nici o muncă, în afară de cele specifice pregătirii mâncării. În prima și în ultima zi de celebrare trebuia ca toată obștea să fie prezentă la adunarea sfântă, organizată cu ocazia sărbătorii.

Cei care erau necurați în urma atingerii de morți trebuiau să celebreze Pesah-ul o lună mai târziu, la aceeași dată și urmând același ritual.

Nu avem date despre celebrarea pascală în timpul celor 42 de ani de peregrinare prin pustie a poporului evreu. Probabil Pesah-ul a fost celebrat după regulă, azimile fiind făcute din mană.

După stabilirea poporului evreu în pământul Canaanului sărbătoarea pascală s-a amplificat, astfel că pe lângă mielul pascal se aduceau și alte jertfe de tauri, berbeci și iezi. Dacă inițial sărbătoarea era una familială, ulterior toți evreii se adunau la sanctuarul central pentru celebrare. Au existat perioade în care celebrarea Pesah-ului nu a mai fost respectată așa cum trebuia, astfel că reformele religioase ale regilor Iezechia și Iosia au reșezat celebrarea pascală la cinstea firească pe care a avut-o înainte.

În perioada post-exilică viața religioasă a evreilor a fost organizată și foarte clar reglementată, iar celebrarea pascală se înscrie și ea în acest curent reformativ. Cina de Paști a primit o rânduială foarte bine elaborată, cu momente, acte ritualice și lecturi foarte bine definite. Anul 70 d.H. a însemnat momentul în care templul a fost distrus, iar jertfa pascală a încetat. Pesah-ul a început a fi celebrat în cadrul unei cine numite Seder.

Raportul dintre Pesah și Sărbătoarea Azimilor reprezintă unul dintre cele mai controversate aspecte legate de sărbătoarea Pesah. Cel mai probabil este vorba despre două celebrări distincte, care ulterior au fost cumulate în una singură. Nu există un consens al cercetătorilor vizavi de acest aspect.

După intrarea poporului ales în Canaan Pesah-ului i s-a adăugat și o componentă agricolă: începutul secerișului orzului.

Jertfa mielului pascal este cea mai importantă și mai plină de sensuri tipologice dintre toate jertfele vechiului legământ, mielul pascal fiind tipul lui Iisus Hristos. Cartea Apocalipsei Îl prezintă pe Hristos, Mielul înjunghiat, ca fiind Dumnezeuul biruitor.

Există o legătură puternică între jertfa mielului pascal și Sfânta Euharistie. Cina cea de Taină constituie momentul în care Hristos instituie taina Sfintei Euharistii, iar a doua zi El se jertfește pentru a ridica păcatul lumii, în El împlinindu-se jertfa mielului pascal.

Imnologia creștină surprinde admirabil cum Pesah-ul iudaic a fost prefigurarea Paștilor creștine. Acestea din urmă celebrează Învierea Domnului, evenimentul central al operei de mântuire a neamului omenesc.

Cincizecimea este cea de-a doua sărbătoare de pelerinaj evreiască. Numirea evreiască a sărbătorii este Shavuot, care înseamnă *săptămâni*. Cuvântul vine de la *shavua*, echivalentul ebraic al cuvântului *săptămână*, iar acesta derivă din cuvântul *sheva*, care se traduce prin *șapte*.

Critica biblică vede în sărbătoarea Shavuot o celebrare agricolă păgână canaanită preluată de evrei. Aceasta s-ar fi ținut în timpul verii, scopul ei fiind acela de a mulțumi Divinității pentru roadele agricole, oferind acesteia produse făcute din recolta nouă.

Fariseii celebrau Shavuot la data de 6 Sivan, iar saducheii în prima duminică a celei de-a șaptea săptămâni după Pesah. Sărbătoarea avea caracter euharistic, de mulțumire pentru roade. Ea desemna, dintr-o perspectivă agricolă, sfârșitul secerișului orzului și începutul secerișului grâului. În perioada post-exilică sărbătorii i s-a adăugat și un caracter istoric, desemnând momentul când Dumnezeu a dat evreilor Legea pe Sinai. Perioada elenistică a însemnat dispariția aproape total a caracterului agricol al sărbătorii.

Shavuot a devenit în creștinism sărbătoarea Rusaliilor. Aceasta din urmă a mai fost prefigurată în Vechiul Testament prin încurcarea limbilor la turnul Babel (opusul glosolaliei), prin darea Legii pe Sinai, prin profeția din Ioil 3, 1-6 etc.

Imnologia creștină arată cum Cincizecimea iudaică s-a desăvârșit în momentul pogorârii Duhului Sfânt, iar acesta din urmă a adus lumii înnoirea prin har.

Sărbătoarea Corturilor este ultima dintre cele trei sărbători evreiești anuale de pelerinaj. Numele evreiesc al celebrării este *hag hassūkkôt* (חג הסוכות) (cf. Lev. 23, 34), și el derivă de la cuvântul סוכה (*sūkkâh*), care înseamnă cort.

Critica biblică vede Sukkot drept o sărbătoare pur agricolă, fără alte implicații teologico-istorice, raportată la recolta de toamnă, iar numele ei derivă de la corturile în care locuiau fermierii în timpul recoltei.

Sukkot era celebrată în cea de-a șaptea lună a anului (Lev. 23, 34; Num. 29, 12), luna Ethanim (I Regi 8, 2), al cărei corespondent în calendarul de azi este septembrie-octombrie. Debutul sărbătorii era în data de 15 a lunii Ethanim, iar durata ei era de fix șapte zile (Lev. 23, 34; Num. 29, 12; Deut. 16, 13; Iez. 45, 25); totuși, după acestea urma o zi specială, ziua a opta.

În timpul celebrării ei evreii erau obligați să facă pelerinaj la Ierusalim, iar acolo să locuiască timp de șapte zile într-o colibă făcută din crengi înfrunzite. În timpul celebrărilor se aducea un număr de jertfe care nu avea egal în nici un alt praznic evreiesc. Toți puteau participa la sărbătoare, indiferent de starea socială. Din șapte în șapte ani se citea Legea în fața întregului popor. Perioada post-exilică a consemnat introducerea a două ritualuri noi: aducerea apei de la Siloam și luminarea curții femeilor. În timpul celebrărilor fiecare participant avea obligația de a purta în mână lulab-ul. Acesta era format din frunze de mirt, salcie și palmier, care erau prinse de către evrei într-un mănunchi. În cealaltă mână se purta un fruct de lămâie.

În timpul Sukkot a sfințit Solomon templul, ceea ce denotă că sărbătoarea se bucura de un mare prestigiu în acea perioadă.

Sukkot nu a fost continuată în creștinism, precum Pesah și Shavuot, însă în celebrarea sa există două elemente încărcate de sensuri tipologice. Primul este ritualul aducerii apei de la Siloam. Evanghelia după Ioan prezintă un moment în care Hristos a participat la sărbătoarea Corturilor. Referindu-se la ritualul libației apei, Hristos a prezentat actul adeziunii la mesajul Său drept modalitatea prin care credinciosul primește harul Duhului Sfânt, iar acesta din urmă este relevat în conținutul tipologic al râurilor de apă vie.

Al doilea ritual cu încărcătură tipologică specific sărbătorii Sukkot este iluminarea curții femeilor. Hristos, referindu-se la acest ritual, Se prezintă pe Sine drept lumina lumii, în El împlinindu-se acel ritual care dădea frumusețe sărbătorii.

Cele două teme amintite anterior, *apa vieții și lumina lumii*, converg în direcția relevării ideii tipologice esențiale a sărbătorii Corturilor: împlinirea eshatologică. În teologia noutestamentară și cea patristică sensurile eshatologice ale Sukkot cunosc o mare dezvoltare, iar ca element de referință apare în prim plan nu însăși sărbătoarea, ci unul dintre elementele specifice ei: **cortul**, care devine metaforă a trupului muritor. Apocalipsa, cartea prin excelență a sensurilor eshatologice, fără a nominaliza Sărbătoarea Corturilor în paginile ei, desăvârșește sensurile profetice ale acesteia. Într-un context pur eshatologic sunt revelate cele două teme mari tipologice ale sărbătorii: *apa vieții și lumina*, cele care au fost anticipate prin actul libației apei de la Siloam și prin iluminarea curții femeilor noaptea, în timpul celebrărilor. Însăși Împărăția lui Dumnezeu este simbolizată prin imaginea unui cort în care omul va locui veșnic, dar nu singur, ci împreună cu Dumnezeu (Apoc. 21, 3), în comuniunea sfinților.

Aspectul agricol și pelerinajul reprezintă două aspecte controversate ale celor trei sărbători. Primul a fost un element adăugat celor trei praznice după intrarea în Canaan. Cât privește pelerinajul, nu avem informații certe care să arate când a fost el integrat în desfășurătorul acestor sărbători, însă unele aluzii scripturistice confirmă că încă din prima perioadă a locuirii evreilor în Canaan pelerinajul era deja specific celor trei praznice.

Pesah, Shavuot și Sukkot constituie trei puncte esențiale în contextul religios și social al poporului evreu, marcând de la început istoria acestui popor și contribuind la proliferarea conștiinței monoteiste și a misiunii speciale pe care evreii, ca popor ales, o aveau în lume. Chiar dacă originea și dezvoltarea lor pe parcursul istoriei poporului ales rămâne întrucâtva problematică și mult disputată, valoarea lor este una extrem de mare. Împlinite și desăvârșite în cele mai de seamă praznice creștine, sărbătorile anuale evreiești de pelerinaj se dovedesc a fi mărturii concludente ale lucrării divine proniatoare, arătând încă o dată faptul că întregul mesaj scripturistic constituie o unitate certă cu relevanțe concrete în actul soteriologic. Sărbătorile își descoperă încă o dată aportul la scopul final al propovăduirii evanghelice: mântuirea omului.

Cuvinte cheie:

- paști, cincizecime, sărbătoarea corturilor, mielul pascal, tipologie, cort, pelerinaj.